

Kääntäjän paluu

“Tekijän kuolema” on viimeaikaisen filosofian suuria hokemia. Se esiintyi alunperin Roland Barthesin esseiden nimellä vuonna 1968, ja siinä yhteydessä se näppärästi tiivistä ajatuksen siitä, että luennan pitäisi keskittyä tekstuaalisiin rakenteisiin pikemmin kuin kirjoittajan persoonaan — on siis olemassa kirjallisuustieteellistä biografialla korkeampia kirjallisuuden tutkimuksen muotoja. Tällainen anti-autoratiivinen suuntaus ei tietenkään ollut sinänsä uusi keksintö, mutta se kytki Barthesin useisiin muihin 1960-luvun merkittäviin julkaisutapahtumiin: tuolloin ilmestyivät Althusserin *Lire le Capital* (1965), Derridan *De la grammatologie* (1967) ja hiukan myöhemmin Foucaultin vaikutusvaltaiseksi muodostunut luento “tekijä-funktiosta”. Vuonna 1968 Tekijän kuolemasta tuli Pariisilaisen Teorian toinen nimi.

Sonnasta tuli villitys pääasiassa Englannissa, tai paremmin sanottuna maailman englantia puhuvissa osissa. Tämä tapahtui osana yleistä intellektuaalisen maahan-tuonin vyöryä, joka on ollut huomiotaherättävin ilmiö englanninkielisessä filosofiassa viimeksikuluneiden kahden tai kolmen vuosikymmenen aikana, pitipä siitä tai ei. Sanonta tosiaan on nokkela. Ensinnä se tiivistää monimutkaisen väitteen ja saa sen sitten näyttämään vakiintuneelta totuudelta, jonka kyseenalaistavat vain erittäin huonosti asioista perillä olevat ihmiset. Paremmintietävät näkevät siinä myös viittauksen Nietzscheen Zarathustraan, päällekkäyvään tylsimykseen, joka kielsi vanhat arvot, ei siksi että ne olisivat olleet arvottömiä vaan yksinkertaisesti koska ne olivat vanhoja. Ei niin, että Jumalan tai tekijän auktoriteetti olisi epäkoherentti rakennelma, vaan ihmiset ovat yksinkertaisesti lakanneet ottamasta sitä vakavasti. “Voisiko tosiaan olla niin?”, sanoo Zarathustra peräytyen hämmästyksestä, “Tämä metsän vanha pyhä mies ei ole vielä kuullut mitään siitä, että Jumala on kuollut?”

Niinpä neljännesvuosisadan ovat ranskalaisen filosofian maahantuojat ilkkuneet metsäisen Englannin vanhoille pyhille miehille. “Voisiko se olla totta? Nämä vanhat typerykset eivät ole vielä kuulleet mitään siitä, että *tekijä on kuollut!*” Vanhat jäävät ovat vastahyökänneet kitkerän vihamielisellä sarkasmilla. Tekijän-kuolema -teoreetikot olivat narreja, keisareita ilman vaatteita. Katsokaa vain miten he kirjoittavat! Voi valita sattumanvaraisesti minkä tahansa sivun ja löytää seuraavaa: *text, discourse, interrogation, problematic, privileging, interpellation, alterity* [teksti, diskurssi, interrogaatio, problemaattisuus, privilegioiminen, interpellaatio, muuntuneisuus], eihän se ole edes englantia! Huhu tekijän kuolemasta voi olla vahvasti liioiteltu, mutta sen sijaan selkeä ja vastuullinen ajattelu — säädyllinen, vaatimaton ja keskustelulle avoin — näyttää ainakin hautautuneen näiden rikkinäisten

franglismien murskaan.

Hälytyskelloa soittavat, petoksesta ja pilaantuneesta proosasta varoittavat patriootit eivät koskaan ole kaukana kun ulkomaista filosofiaa esitellään englantia puhuvalle maailmal-le. He pilkkasivat englantilaisia Nietzscheä, Bergsonin ja Hegelin seuraajia; he syrjivät englantilaisia marxilaisia sukupolvien ajan; he nyripistivät nenäänsä Millille tämän viehtymyksestä “saksalaisiin”; he murahtelivat Coleridgen yrityksille todistaa, että Kant oli enemmän kuin ohimenevä päähänpisto, ja Humelle, joka ihaili “huijari” Rousseaut.

Elämäkerturien kosto

Tekijän-kuolema -nimikkeen alla maahantuodut kirjoittajat ovat tarjonneet hyvin kookkaan maalitaulun vastustajilleen. Ilmiön ironisuus on ollut aivan liian ilmeistä, kun kustantajat ja yliopistoihmiset ovat kilvan kaupanneet myyntiartikkeleina “lähestymistöpoja”, joihin on voitu liittää eri kirjoittajien nimilappuja. Althusser, Foucault, Derrida; Irigaray, Cixous, Kristeva: tällaisesta terminologiasta rakentuivat uudet kurssivaatimukset, tutkimusprojektit ja kustannusluettelot. Pelatuimmaksi peliksi muodostui Teoreetikon Tiivistäminen. Kaupallisesti suuntautuneet kustantajat tyydyttivät samaa tekijän-himoa julkaisemalla kirjoittajien elämäkertoja. Kukaan ei käyttäytymisellään näyttännyt tosiaan uskovansa tekijän kuolemaan.

Biografinen kostonhenki on jo alkanut nielaista tekijän-kuoleman tekijöitä. On ilmestynyt Derridan ‘Circumfession’ — kokoelma omaelämäkerrallisia muistiinpanoja, jotka Derrida on sivu sivulta liittänyt Geoffrey Benningtonin pikkutarkalla tyyllillä kirjoittamaan hyvin perusteelliseen Derridan elämäntyön kertaavaan teokseen. (Geoffrey Bennington & Jacques Derrida, *Jacques Derrida*, 1993.) Kuten otsikkokin vihjaa¹, Derridan muistelmat kattavat hänen peniksensä ja muita henkilökohtaisempia aiheita — ne ovat tarjonneet ilon hetkiä kaikille niille, joilla on jotain suuria ajattelijoina vastaan.

Foucault ja Althusser ovat olleet vieläkin kiitollisempia kohteita. Ensinnäkin molemmat ovat kuolleita myös todellisuudessa, eivät vain Teoriassa, mikä saattaa antaa meille kaikille tietyn ylemmydentunteen. Lisäksi kiihokkeena on ajatus heistä molemmista kylvässä kuolemaa ympärilleen: Althusser surkeasti murhaamassa vaimoaan (kuten hänen kirjansa harvinaislaatuilla avaussivuilla kerrotaan); Foucault syytöksen (joskin virheellisen) mukaan tarkoituksellisesti tartuttamassa muihin AIDSia, kun hän jotiesi itse kuolevansa. (James Miller, *The Passion of Michel Foucault*, Didier Eribon, *Michel Foucault* ja David Macey, *The Lives of Michel Foucault*; sekä Louis Althusser, *L’avenir dure long temps*.)

Arvostelijat ovat vahingoniloisesti viitanneet paradoksiin tekijän kuolemaa julistaneiden tekijöiden biografioista, vanha laulu keisareista ja huonosta proosasta on taas sopivasti virinnyt. Nyt kysytään, saammeko tulla taas viileiksi empiirisiksi itseiksemme, kun syrjähyppy ranskalaisen Teorian kanssa on ohi. Myös harmaantuvat teoreetikot ovat saaneet päätökseen raskaan tehtävänsä: julistaneet perinteiden vaalijoille tuomionsa siitä, miten *itsetyytyväisiä, anti-teoreettisia ja empiristisiä* nämä ovat. Lyhyesti sanottuna: *so bloody English!*

Voi meitä englantilaisia. Jotkut meistä ylistävät vankkaa Ambridgen empirismiamme ja päättäväisyttämme olla ottamatta ulkomaalaisia vakavasti. Toiset syyttävät meitä (ja jos ovat johdonmukaisia, myös itseään) samoista asioista. Mutta miten he voivat olla niin varmoja filosofisen kansaluonteemme stereotyyppiästä? Ja mitä ylipäättään *englantilaisella* tarkoitetaan? Näyttää siltä, ettei ainoastaan Eng-

lannin kansalaisia: Walesin, Skotlannin ja ilmeisesti myös Irlannin asukkaita; ehkä jopa imperiumin jäänteet Australiassa, Kanadassa, Afrikassa, Aasiassa ja Yhdysvalloissa luetaan empiristisen valtion perillisiksi — lyhyesti sanottuna kaikki ne osaset Länsimaista Sivistystä, joiden kuvitellaan olevan Ranskan ja Saksan kulttuuripiirien ulkopuolella.

Filosofiset kansakunnat

Käsitys Ranskasta, Saksasta ja Englannista modernin maailman kolmena filosofisena kansakuntana palautuu 1700-luvulle ja ensimmäisiin systemaattisiin länsimaisten filosofian historioihin. Ensimmäisen tällaisen historian englanninkielisenä esitti (luentosarjassaan 1818-19) Coleridge, joka postuloi johdatuksellisen kansainvälisen työnjaon Englannin, Ranskan ja Saksan kesken. “Yhden maan oli tarkoitus käyttää aivojaan, toisen käsiään ja kolmannen aistejaan”, sanoo Coleridge. Aistit olivat ranskalaisten heiniä, aivot metafyyssisten saksalaisten ja englantilaisille jäi käsien käyttö. Coleridgen näkemyksen allekirjoitti myös Mill, joka mahdollisesti ensimmäisenä käytti kohtalokasta termiä “mannermaiset filosofit”, kuvatessaan ajattelijoina, joiden “huikentelevaiset pyrkimykset” olivat jättämässä varjoonsa “liioittelusta pidättäytyvän, raittiin ja tervejärkisen...englantilaisen mielen”.

Voi olla liioittelun englantilaista sanoa näin, mutta teorialle kansallisista filosofisista ominaispiirteistä ei juurikaan löydy empiiristä tukea. Intellektuellit Ranskassa ja Saksassa eivät ole aina pitäneet maanmiehiään huikentelevaisina ja seikkailunhaluisina. Vaikeata ei olisi myöskään nähdä spekulatiivisen idealismin perinnettä sellaisissa Englannin kruununalamaisissa kuten Herbert of Cherbury, Thomas More, Henry More, Cudworth, Norris, Trotter, Berkeley, Shaftesbury, Reid, Hazlitt, Coleridge, Martineau, Hamilton, Green, Simcox, Bradley tai — jos halutaan hiukan levittää verkkoa — Milton, Blake, Carlyle, Eliot, Ruskin ja Arnold. On kuin taustalla olisi kansainvälinen salaliitto, joka hylkää englantilaisen filosofian kaanonista jokaisen, joka ei sovi a priori -totuuteen englantilaisten filosofien eristäytyneestä, teoriaa karttavasta empiristisyydestä. W. R. Sorley esitti teoksessaan *History of British Philosophy* (1920), että tätä näkemystä saattoivat puoltaa vain “historioitsijat, joille systeemi oli tärkeämpi kuin itse asia”. Kyseinen stereotypia oli hänen mukaansa niin epätarkka, ettei “sitä voinut puolustaa, tuskin edes tekosyillä”.

Voisipa esittää vahvempiakin väitteitä kuin Sorley: jos moderni englantilaiseen filosofiaan on liittynyt jokin pakkomielte, niin se on ranskalaisen ja saksalaisen filosofian kääntäminen ja kommentointi. Kun filosofian taival akateemisenä oppiaineena Englannissa alkoi 1800-luvulla, sitä siivitti ensin Kantin ja sittemmin Hegelin ajattelu. Myös englantilainen analyyttinen filosofia, joka sai alkunsa Russellista ja Mooren kapinasta idealismia vastaan, kantoi jälkiä ulkomaisesta alkuperästään, sekä ranskalaisesta että saksalaisesta. (Tietysti myös italialaisesta, mikä huomattakoon tervetulleena vaihteluna kolmen filosofisen kansakunnan suurvalta-shovinismiin.) Myös fenomenologia alkoi saada jalansijaa, Husserl luennoi Lontoossa 1922 ja Boyce Gibson käänsi *Fenomenologian idean* 1931. Vasta 1950-luvulla akateemisen englantilaisen filosofian monikansallisuus horjui, kun oxfordilainen analytismi ylpeili olevansa “empirismimme” perillinen ja hylkäsi kaiken muun “mannermaisena filosofiana” — joka oli ehkä hohdokasta, mutta vilpillistä, huonosti kirjoitettua ja säädyttömän epäselvää.

Analyyttisen filosofian samaistaminen englantilaisuuteen ei ollut koskaan uskottavaa Yhdysvalloissa, jonne oli saa-

punut maanpakolaisia natsivallan alta. Ja itsessään Oxfordissa eräs nuori opiskelija kapinoi jo Oxfordin “eristäytyneisyyttä” vastaan. Hän oli Michael Dummett, josta myöhemmin tuli yliopiston logiikan professori, ja joka antoi siellä analyyttiselle filosofialle uutta elinvoimaa. Haastattelussaan teoksessaan *Origins of Analytic Philosophy* hän kuvailee kuinka hän vuoden 1949 paikkeilla osallistui epistemologian kurssille, jossa yksi kurssiteksteistä oli Fregen *Foundations of Mathematics* J. L. Austinin tekemänä tuoreena käännöksenä. “Teos tyrmäsi minut täysin; En ollut ikänäni lukenut mitään niin tasokasta. Siksi päätin haluavani lukea kaiken mitä sen tekijä oli kirjoittanut.” Lukemattomien häntä edeltäneiden ja seuranneiden englantilaisten ajattelijoiden tavoin, Dummett kuunteli kanaalin toiselta puolelta kuulunutta filosofista kutsua. Hän hankki saksan kielen sanakirjan ja alkoi kahlata läpi Fregen tuotantoa — tämä omistautuminen kypsyi lopulta hänen kuuluisaksi näkemykseksensä siitä, että ainoa tosi kohde filosofiselle tutkimukselle voi olla “merkitys” tai “ajatus”, ja että ainoa käypä tie siihen vie kielen analysoimisen kautta.

Ulkomaiset alkuperät

Origins of Analytic Philosophy poimii johtolankoja Dummettin aiemmista teoksista ja kutoone selitykseksi siitä, miten vuosien 1884 ja 1906 välillä Frege avasi reitin, joka johti varsinaiseen lingvistiseen filosofiaan. Tämän luennan mukaan Fregen läpimurtona oli psykologismien torjunta eli irtautuminen käsityksestä, jonka mukaan ajattelua voidaan tutkia subjektiivisina tajunnallisina prosesseina. Dummett kutsuu tätä aikaansaannosta “ajatuksien karkoittamiseksi tajunnasta” (joskin “tekijän kuolema” olisi voinut olla myös käypä nimitys). Hän korostaa, ettei tämä ollut yksin Fregen ansiota, vaan myös Husserlin, ja että he molemmat seisoivat Brentanon olkapäillä. Teoreettinen hyöty Husserlin ja Fregen käsittelemisestä kumppaneina intellektuaalisessa mielessä näkyy Dummettin väriä ja kieltä koskevista havainnoista. Ne lisäävät painoarvoa hänen väitteelleen siitä, että “analyyttisen filosofian juuret... ovat samoja kuin fenomenologisen koulukunnan juuret”, ja että käsitys englantilaisen ja mannermaisen filosofian välillä vallitsevasta kuilusta on “absurdi”.

Englantilaisen filosofian identiteettiin liittyvä ongelma nousee esiin myös John Skorupskin teoksessa *English-Language Philosophy 1750-1945*. Skorupskin mukaan tarinassa on kaksi vaihetta. Aina 1800-luvun loppupuolelle saakka englantilaisessa filosofiassa vaikutti olennainen kiista naturalismin ja idealismin välillä. Naturalismi näki ihmisen osana luontoa ja idealismi pyrki sijoittamaan ihmisen luonnon ulkopuolelle. 1900-luvulla naturalismin ja idealismin kuitenkin syrjäytti “modernismi”, jota puolestaan Skorupskin mukaan repi sisältä rikki uusi kiista järjen ja tunteen välillä. Näistä ensimmäistä edusti analyyttinen filosofia ja jälkimmäistä fenomenologia. Skorupski esittää, että filosofinen modernismi on nyt kulutettu loppuun sekä analyyttisessä että fenomenologisessa muodossaan, ja tulevaisuus on kiinni lopulta koittavasta “analyyttisen modernismin” ja “naturalismin” yhteensulautumisesta.

Skorupski hyväksyy Dummettin käsityksen analyyttisestä filosofiasta ja omistaakin Fregelle enemmän sivuja kuin kenellekään Milliä lukuunottamatta, vaikka on määritellyt teemakseen “englanninkielisen filosofian”. Lähes yhtä paljon hän kirjoittaa Wittgensteinista, ja esittelee myös Carnapin, Schlickin ja Neurathin. Analyyttisen filosofian lähtökohdat ovatkin loppujen lopuksi “ainakin yhtä paljon mannermaisia (erityisesti saksalaisia ja itävaltalaisia) kuin anglo-ame-

rikkalaisia”.

Skorupskin osoittamaa valistunutta kansainvälisyyttä sopii kai odottaakin “analyttiselta naturalistilta”. Huomiota herättävästi hänenkin tarinassaan väijyy silti kansallisten filosofisten luonteenpiirteiden haamuja, häpeämättömän organistisilla käsitteillä kuvailtuina. Yksi hänen pääasiallisesti käyttämistään selityspenusteista on “brittiläinen naturalistinen luontelaatu”. Hänen mukaansa jotakin hirviöistä on siinä tavassa, jolla Coleridge yritti “oksastaa saksalaista idealismia englantilaisen tradition puuhun”. Hän pitää “quijoottisena” Greenin yritystä “istuttaa absoluuttista idealismia brittiläiseen maaperään”, vaikka tuloksena olikin “onnistunut siirtoistutus”. (“Tämä lyhytaikainen ja upea absoluuttisen idealismin kukoistus kaukaisessa ja vihamielisessä ilmastossa oli todella erikoinen tapaus. Juuret ja alkuperäinen runkoolivat epäilemättä saksalaisia, silti kasvi kukoistuksessaan oli perusteellisesti ja paradoksaalisesti brittiläinen.”) Kaikeksi onneksi Green oli “vankkaa puritaanista ja evankelistista Midlandin rotua”, joten huolimatta Hegelin “kohtalokkaasta perinnöstä” hän kuului aina — samoin kuin Coleridge — ”tunnistettavasti brittiläiseen filosofoinnin suuntaukseen”. (Bradley sen sijaan oli “juureton”.) Kun Russell lopulta pysäytti idealistien mairinnousun hänen tarvitsi vain nostaa uudelleen esiin “englanninkielisen filosofian kollektiivinen *geist* (sic)”.

Siis mikä? Englantilaisen filosofian *Geist*? Kuuluuko *Geist*’in kaltainen saksalaisen idealismin sana todella brittiläisen analyttisen naturalistin sanavarastoon? Vai onko Skorupski ehkä itse “juureton”.

Kotoperäinen älyntyöstö

Tämä ilmiö ei tietenkään ole yllättävä. Kukaan ei pärjäisi englantilaisessa filosofiassa pitkään välttelemällä muista kielistä lainattuja sanoja. Brittiläisen filosofian historiikki voisi kuvata kymmentä vuosisataa latinankielen hallintaa (Alcuinista Berkeleyhin), jonka rinnalla neljä vuosisataa englanninkielisyyttä näyttäisi lyhyeltä syysepilogilta, toisella kotimaisella kielellä läpikäydyltä. Toisenlainen teos aiheesta “englanninkielinen filosofia” voisi kuvailla englantilaisten kirjoittajien haparoivia yrityksiä saada äidinkieltensä puhumaan filosofiaa — toisinaan suoraan translitteroimalla latinankielisiä sanoja (kuten *quaestio* tai *principium*) ja joskus mielikuvituksekkammin pakottamalla englanninkielisiä sanoja vastaavaan muottiin (kuten “begging the question” suhteessa *petitio principii*). Yksi suurista unohduksiin painuneista hankkeista tämän kielen historiassa on 1600-luvulla eläneen Ralph Leverin yritys koota puhtaasti englannin kieleen perustuva filosofinen sanavarasto. Siinä esimerkiksi “Logica” olisi “Witcraft” [älyntyöstö] ja sellaisen latinismin kuten “every proposition is an affirmation or a negation” [jokainen propositio on affirmaatio tai negaatio] sijasta tunnistimme komeasti kalskahtavan tosiseikan “every shewsay is a yeasay or a naysay” [jokainen niisanonta on jaasanonta tai eisanonta].

Lever ei onnistunut. Sen seurauksena englanninkielinen filosofia on aina koostunut lauseista, joita monet äidinkielenään englantia puhuvat pitävät vieraina tai eksotisina. Joskus on vaikea erottaa toisistaan niitä, jotka ovat omistautuneet työlääle ajattelulle niistä, jotka vain toivovat kuulostavansa vaikuttavilta jonglööraamalla holtittomasti makaronisilla ihmesanoilla². Coleridgekin kadotti runollisuutensa alkaessaan filosofoida, ja tyytyi sanomaan, että “ajattelu ja oleminen ovat resiprookkisesti toinen toisensa substraatit”, ja että Fichten “teoria degeneroitui kar-

keaksi egoismukseksi, ylpeileväksi ja hyperstoalaiseksi Luonnon vihaamiseksi... samalla kun hänen uskontokäsityksessään valtaa piti pelkkä *ordo ordinans*, jota meidän sopi *exotericé* kutsua Jumalaksi”. Tri Johnson varmasti huokaili haudasaan. Ei tarvitse edes jakaa hänen käsitystään puhtaan englannin kielen metafysiikasta ajatellakseen, että ylläolevilta lauseilta puuttuu tavanomaisen toimivan proosakielen lähestyttävyyttä, sävykyys ja rytmi. Samoin voi myöntää Johnsonin ehkä osuneen oikeaan syyttäessään “liian suuria vapauksia ottavia kääntäjiä, joiden laiskuus ja tietämättömyys, jos sen annetaan jatkua, alentavat meidät lopulta puhumaan ranskan kielen murretta” — ja Coleridgen tapauksessa tietenkin vielä saksan, kreikan ja latinankin.

Filosofinen englannin kieli on enimmäkseen tuntemattomien kääntäjien muotoilemaa yhtä paljon kuin Locken, Berkeleyyn ja Humenkin — jotka sitäpaitsi olivat itsekin kääntäjiä ajatellessaan vielä latinaksi ja ranskaksi samalla kun kirjoittivat englanniksi. Lisäksi taipumus suosia latinan tai kreikkalais-latinalaisten filosofisten käsitteiden suoraa translitterointia suurina ryppäinä sen sijaan, että kääntäisi niitä yksi kerrallaan, on johtanut siihen, että filosofinen käsitteistö kuuluu englannin sanaston siihen osaan, josta selkeästi näkyy sen hienosteleva ja sulautumaton latinaisperäisyys. Tämä ongelma on selvästi vähäisempi ranskan kielessä, missä latinismit eivät ole eksotisia, tai saksassa, missä (900-luvulle asti takautuvan käännöserinteen ansiosta) on mahdollista puhua filosofiaa lähes kokonaan ilman latinismeja. Kiitos kääntäjien, filosofia kärsii englanninkielisenä paljon suuremmasta demokratiavajeesta kuin ranskan- tai saksankielisenä.

Englanninkielinen filosofia elää kääntämiseen liittyvien huolten keskellä. Tämä pätee niin Baconiin ja Lockeen kuin Bradleyhin ja Greeniinkin. Se koskee myös tekijän-kuolema — ilmiötä. Kuten edeltäjiään, sitäkin arvioitaessa on kiinnitetty yhtä paljon huomiota sen kieleen (mausta riippuen joko miellyttävään tai vastenmieliseen) kuin siihen, mitä siinä yritetään sanoa. Osaa sen mukanaan tuomasta sanastosta voi pitää hyödyllisenä, kuten sanaa *deconstruction* [dekonstruktio] tai sanojen *desire* [halu] ja *discourse* [diskurssi] uudelleenlatautumista. Mutta joukossa on myös nolompia esimerkkejä — kuten yritys tuoda kääntämättä englannin kieleen ranskasta käsite *différance*. Derrida kehitti käsitteen siinä toivossa, että se toisi eron esiin eri tavalla. Valaistakseen yrityksen hankaluutta hän kirjoitti sanan “a”-kirjaimella, jotta sanojen “difference” ja “différance” eron voisi nähdä muttei kuulla. Mutta kaikki mitä tällä keinolla voidaan saavuttaa tuhoutuu englannin kielessä, jos sana jätetään ranskankieliseen asuun, sillä ero sanojen “difference” ja *différance* välillä on piinallisen kirkkaasti kuultavissa. Tässä tapauksessa käännöstyöstä on tullut sisänpäinkäänäntyvä statussymboli pikemmin kuin hyödyllinen lisäys kenenkään ajatteluun tai kieleen.

Mikään ei ole englantilaisempaa kuin “mannermainen filosofia”. Englanninkielinen filosofia on käännöstöiden luomus. Sen kääntäjät ovat sen runoilijoita, englanninkielisen filosofisen maailman tunnustamattomia lainlaatioita. Niinpä englantilaista filosofiaa yhä palaa kummittelemaan tukahdutettu tieto sen vieraista alkuperistä: tekijän kuoleman jälkeen — kääntäjän paluu?

Suomentanut Tuukka Tomperi

1. [‘Circumcession’ (ympärileikkaus) + ‘confession’ (tunnustus) = ‘circumfession’. Suom. huom.]
2. [Makaroninen tyyli viittaa kieleen, jossa käytetään runsaasti vierasperäisiä sanontoja ja ilmauksia. Alunperin se on tarkoitettu muista kielistä latinankieliseen tekstiin lainattuja ja latinalaisittain taivutettuja sanoja. Suom. huom.]